

**TFRS 16 KAPSAMINDA SAHİPLİĞE DAYALI KİRA SERTİFİKALARININ
MUHASEBELEŞTİRİLMESİ****Doç. Dr. Serhan GÜRKAN** * **Dr. Öğr. Üyesi Fatih GÜÇLÜ** * **ÖZET**

Sukuk, bir varlığın menkul kıymetleştirilerek ihraç edildiği kira sertifikalarıdır. Bu çalışmada, sukuk ihracı ve vade süreci boyunca VKŞ açısından sukukun TFRS 16 Kiralamalar Standardı'na göre muhasebeleştirilmesi incelenmiştir. Bu bağlamda sukuk türlerinden icare sukuk (sahipliğe dayalı kira sertifikaları) ihracı üzerinden bir örnek olay aracılığıyla muhasebe kayıtları gösterilmiştir. Çalışmada yer alan örnek olay ve muhasebe kayıtları, hali hazırda yapılan sukuk ihraçlarına ilişkin bilgiler ve sukuk ihraç eden işletmelerin kamuya açıkladıkları finansal raporlar incelenerek oluşturulmuştur. Çalışmada yer verilen örnek olay doğrultusunda, icare sukuk ihracını gerçekleştiren işletmelerin muhasebe kayıtlarında dikkat etmesi gereken noktaların başında kâr payı oranı ile etkin kâr payı oranı arasındaki fark olduğu vurgulanabilir. Muhasebe kayıtları noktasında dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta, kâr payı tutarları ile VKŞ'nin alacağı hizmet/aracılık bedelinin ayrıştırılması gerekliliğidir. Örnek olay ile ilgili olarak dikkat edilmesi gereken bir başka husus ise icare sukuk ihracında dayanak varlığın devrinin özün önceliği kavramı gereği ticari bir işlem olarak değerlendirilemeyeceğidir. Bu nedenle TFRS 15 hükümleri yerine TFRS 16 hükümlerinin uygulanması gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: İslami Finans, Sukuk, Kira Sertifikaları, TFRS 16**Jel Kodları:** M10, M40, M41**ACCOUNTING OF OWNERSHIP-BASED LEASE CERTIFICATES UNDER TFRS 16****ABSTRACT**

Sukuk are lease certificates in which an asset is securitized and issued. In this study, the accounting of sukuk transactions according to TFRS 16 Leases Standard in terms of SPV during the issuance and maturity period is examined. In this context, accounting records are shown through a case study on the issuance of sukuk ijarah (lease certificates based on ownership), which is one of the types of sukuk. The case study and accounting records in the study, the information on the current sukuk issuances and the financial reports announced to the public by the sukuk issuing enterprises were created by examining. In line with the case study included in the study, it can be emphasized that the difference between the

* Karabük Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Giriřimcilik Bölümü, Karabük/Türkiye, E-mail: serhangurkan@karabuk.edu.tr

* Karabük Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Giriřimcilik Bölümü, Karabük / Türkiye, E-mail: fatihguclu@karabuk.edu.tr

Makale Geçmiři/Article History

Bařvuru Tarihi / Date of Application : 01 Kasım / November 2021

Düzeltilme Tarihi / Revision Date : 03 Aralık / December 2021

Kabul Tarihi / Acceptance Date : 14 Aralık / December 2021

profit share rate and the effective profit share rate is one of the most important points to be considered in the accounting records of the companies that issue the sukuk ijarah. A significant point to be considered at the point of accounting records is the necessity of separating the profit share amounts and the service/intermediation fee to be received by the SPV. Another issue to be noted regarding the case study is that the transfer of the underlying asset in the issuance of sukuk ijarah cannot be considered as a commercial transaction due to the concept of substance over form. Therefore, TFRS 16 provisions should be applied instead of TFRS 15.

Keywords: *Islamic Finance, Sukuk, Lease Certificates, TFRS 16*

Jel Codes: *M10, M40, M41*

1. GİRİŞ

Dünyada ve Türkiye’de her geçen gün daha çok ilgi çeken bir konu haline gelen İslami finansın, ulaşılmış olduğu finansal büyüklük, bu ilginin boyutunu açıkça göstermektedir. Özel Sektör Kalkınması İçin İslami İşbirliği Kurumunun (ICD-Islamic Corporation for the Development of the Private Sector) yayınladığı İslami Finans Gelişim Raporuna göre, 2019 sonu itibariyle tüm dünyada yaklaşık 2,9 trilyon dolara ulaşan İslami finans varlık büyüklüğünün, 2024 yılında 3,9 trilyon dolara ulaşması tahmin edilmektedir. Halen daha dünyada da Türkiye’de olduğu gibi İslami bankaların (katılım bankaları) ağırlığı çok yüksek olsa da (%69), kira sertifikalarının (sukuk) payı da azımsanmayacak bir seviyededir. Tüm dünyadaki İslami finans varlıklarının %19 oranına tekabül eden 538 milyar dolarlık kısmı ise sukuka aittir (ICD, 2021: 8). Türkiye açısından da benzer bir durum söz konusudur. Katılım bankalarının ilk sukuk ihracını gerçekleştirdiği 2010 yılından bu yana farklı para birimlerinden 204,6 Milyar TL, 4,5 Milyar USD ve 2 Milyar Malezya Ringiti fon toplanmıştır. Sukuk ihraç hacimleri de her yıl istikrarlı bir şekilde artmıştır. 2021 yılı Eylül ayı itibariyle sukuk ihracı yaklaşık 75 milyar TL’dir. Bu rakam, henüz yıl tamamlanmamış olmasına rağmen, 2020 yılı toplamı olan 54 milyar TL değerindeki ihraçtan %38 daha fazladır (TKBB, 2021).

İslami finansın temel aldığı ilkeler, faizsizlik, aşırı belirsizlik ve kumar benzeri davranışlardan kaçınmadır. Bu ilkelerle ilintili olarak İslami finans araçlarında risk paylaşımı, kâr-zarar ortaklığı ve sabit (garanti) getiri vadetmeme özelliklerinin bulunması gerekir. İşlev olarak sermaye piyasalarının en önemli finansal araçlarından biri olan tahvilin, İslami finanstaki muadili konumundaki sukuk, işleyiş ve yapısı bakımından tahvilden farklılık arz etmektedir. Aradaki en temel farklılık, sukukta tahvilde olduğu gibi anapara ve getiri garanti edilmemesidir. Bu durum her ne kadar pratikte bu şekilde gerçekleşme de işleyiş mantığı çerçevesinde sukukun dayanak olarak ihraç edildiği, varlık, proje ya da hizmetin kârlılığı nispetinde yatırımcılara getiri sağlamaktadır.

Türkiye’de sukuk ihraçlarına ilişkin ilk düzenleme 2010 yılında Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından yapılmıştır. 2013 yılında bir düzenleme daha yapılarak ihraç edilebilecek sukuk türleri

genişletilmiştir. Sukukun muhasebeleştirilmesi noktasında katılım bankaları, 2007 yılında BDDK tarafından yayınlanan ve 2013 ile 2014 yıllarında kira sertifikalarına ilişkin ek düzenlemelerin yapıldığı “Katılım Bankalarının Uygulanacak Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ” isimli düzenleme uyarınca Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS)’na göre muhasebeleştirme işlemi yapmaktadırlar. Sukuk yapısının içerisinde kilit rol oynayan Varlık Kiralama Şirketleri (VKŞ)’ye ilişkin bir düzenleme bulunmamakta ve VKŞ muhasebe kayıtları TFRS’ye göre yapılmaktadır (Ulusan, 2015: 42). Bununla birlikte, Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) tarafından, İslami Finansal Kuruluşlar Muhasebe ve Denetim Kurulu (AAOIFI) muhasebe standartları Türkçeye çevrilerek 2019 yılında Resmi Gazete’de yayınlanmıştır. Ancak söz konusu standartların bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır. KGK bu standartların 1 Ocak 2020 veya sonrasında başlayan yıllık hesap dönemlerinde ihtiyari olarak uygulanabileceğini belirtmiştir (KGK, 2019).

Bu çalışmada, sukuk ihracı ve vade süreci boyunca VKŞ açısından sukukun TFRS 16 Kiralamalar Standardı’na göre muhasebeleştirilmesi incelenmiştir. Bu bağlamda sukuk türlerinden icare sukuk (sahipliğe dayalı kira sertifikaları) ihracı üzerinden bir örnek aracılığıyla muhasebe kayıtları gösterilmiştir. İcare sukuk, her ne kadar bir finansal kiralama işlemi olarak nitelendirilse de doğası ve işleyişi gereği ufak farklılıklar barındırmaktadır. Söz konusu farklılıkların, TFRS’ye uygun olarak muhasebeleştirilmesi noktasında literatürde çalışmalara rastlanmış olsa da bazı noktaların eksik kaldığı görülmektedir (Antepli, 2020; Bilin, 2016; Yılmaz ve Bölükbaşı, 2020). Söz konusu noktaların doldurulması ve farklı çalışmalarda değinilen noktaların birleştirilmesi adına bu çalışmada örnek olay incelemesi yöntemi benimsenmiştir. Örnek olay çalışması ile araştırmacılara ve uygulamacılara yol gösterilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada yer alan örnek olay ve muhasebe kayıtları, hali hazırda yapılan sukuk ihraçlarına ilişkin bilgiler ve sukuk ihraç eden işletmelerin kamuya açıkladıkları finansal raporlar incelenerek oluşturulmuştur.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sukuk ve Türleri

Yapılandırılmış bir finansal araç (structured financial instrument) olan sukuk, AAOIFI’nin 17 nolu “Yatırım Sertifikaları (Sukuk)” standardında “mevcut mal, menfaat veya hizmet halinde bulunan varlıklar üzerindeki mülkiyette veya belirli bir projenin varlıklarında ya da özel bir yatırım faaliyetinde müşterek payları ifade eder şekilde ve birbirine eşit değerinde ihraç edilen sertifikalardır” şeklinde tanımlanmıştır (AAOIFI, 2015: 460). SPK’nın 2013 yılında yayınlamış olduğu “Kira Sertifikaları Tebliği”nde ise “her türlü varlık ve hakkın finansmanını sağlamak amacıyla VKŞ tarafından ihraç edilen ve sahiplerinin bu varlık veya haktan elde edilen gelirlerden payları oranında hak sahibi olmalarını sağlayan menkul kıymet” olarak ifade edilmiştir (SPK, 2013: 3/1-h).

İlgili AAOIFI standardında yedi farklı sukuk türü tanımlanmıştır. Ancak SPK mevzuatı gereği Türkiye’de söz konusu yedi sukuk türünden beşi ihraç edilebilmektedir. Tablo 1’de AAOIFI

standardında bahsedilen sukuk türleri ve SPK tebliğindeki karşılıkları yer almaktadır. Tabloda da görüleceği üzere Türkiye’de; sahipliğe dayalı (icare), yönetim sözleşmesine dayalı, eser sözleşmesine dayalı, alım-satıma dayalı ve ortaklığa dayalı kira sertifikası ihraçları gerçekleştirilebilmektedir (Akpınar ve Çetintaş, 2021: 83).

Tablo 1. AAOIFI Standardında Tanımlanan Sukuk Türleri ve SPK Tebliğindeki Karşılıkları

AAOIFI Standardı	SPK Tebliği
Kiralanan Varlıkların Aslına Malik Olmayı Sağlayan Sukuk	Sahipliğe Dayalı Kira Sertifikaları
Menfaate Malik Olmayı Sağlayan Sukuk	Yönetim Sözleşmesine Dayalı Kira Sertifikaları
Selem Akdine Dayalı Sukuk	-
İstisna Akdine Dayalı Sukuk	Eser Sözleşmesine Dayalı Kira Sertifikaları
Murabaha Akdine Dayalı Sukuk	Alım-Satıma Dayalı Kira Sertifikaları
Ortaklığa Dayalı Sukuk <ul style="list-style-type: none">▪ Müşareke Akdine Dayalı Sukuk▪ Mudarebe Akdine Dayalı Sukuk▪ Yatırım Vekaletine Dayalı Sukuk	Ortaklığa Dayalı Kira Sertifikaları <ul style="list-style-type: none">▪ Müşarekeye Dayalı Kira Sertifikaları (m. 8/2)▪ Mudarebeye Dayalı Kira Sertifikaları (m. 8/3)
Müzaraa Akdine (Ziraat Ortaklığı) Dayalı Sukuk	-
Müsakat Akdine (Bağ-Bahçe Ortaklığı) Dayalı Sukuk	-
Muğarase Akdine (Ağaç Dikip Yetiştirme Ortaklığı) Dayalı Sukuk	-

Kaynak: Güçlü, 2019: 1118.

SPK tebliğine göre Türkiye’de ihraç edilebilen sukuk türlerinin tanımları ve işleyişi¹ şu şekildedir.

Sahipliğe Dayalı Kira Sertifikaları: SPK tebliğinde sahipliğe dayalı kira sertifikaları “kaynak kuruluşa² veya üçüncü kişilere kiralanmak veya VKŞ adına yönetilmek üzere VKŞ tarafından kaynak kuruluştan devralınacak varlık ve hakların finansmanını sağlamak için ihraç edilen kira sertifikaları olarak tanımlanmıştır (SPK, 2013: 5/1).

Kiralama mantığına dayanan sahipliğe dayalı kira sertifikaları, literatürde icare sukuk olarak adlandırılmaktadır. Sahipliğe dayalı kira sertifikalarının işleyişinde, fon talep eden kuruluş mülkiyetinde bulunan bir duran varlığı VKŞ’ya satar. VKŞ satın alımın ardından kira sertifikası ihraç ederek topladığı fonlarla, kuruluşa satın aldığı varlığın bedelini öder. VKŞ daha sonra satın aldığı varlığı kuruluşa kiralar ve kuruluşun ödediği kiralar kira sertifikası yatırımcılarına ödenir. Vade bitiminde kuruluş varlığı geri

¹ Bu çalışmada sahipliğe dayalı kira sertifikalarının muhasebeleştirme süreci incelendiğinden, yalnızca adı geçen sukuk türünün işleyişi açıklanmıştır.

² Kaynak kuruluş: “Sahipliğe dayalı kira sertifikası ihraçlarında varlık ve hakları varlık kiralama şirketine devreden sermaye şirketini veya tacir-niteliğini haiz gerçek veya tüzel kişilerin bir araya gelerek ve malvarlıklarını birleştirmek suretiyle yazılı bir sözleşmeye istinaden oluşturdukları adi ortaklığı; yönetim sözleşmesine dayalı kira sertifikası ihraçlarında sahip olduğu varlık ve hakları VKŞ adına yöneten şirketleri” ifade etmektedir (SPK, 2013: 3/1-ğ).

alır. Geri alım ödemesi kira sertifikası sahiplerine yapılacak anapara ödemesinde kullanır (Yanpar, 2015: 218).

Yönetim Sözleşmesine Dayalı Kira Sertifikaları: Tebliğde yönetim sözleşmesine dayalı kira sertifikaları şu şekilde tanımlanmıştır: “Kaynak kuruluşa ait varlık veya hakların vade boyunca kiralanması da dahil olmak üzere VKŞ lehine yönetilmesi neticesinde elde edilen gelirlerin sözleşme hükümleri çerçevesinde VKŞ’ye aktarılması amacıyla ihraç edilen kira sertifikalarıdır” (SPK, 2013: 6/1).

Alım-Satıma Dayalı Kira Sertifikaları: Kira sertifikaları tebliğinde alım-satıma dayalı kira sertifikaları, “bir varlık veya hakkın VKŞ tarafından satın alınarak uygun nitelikler haiz şirketlere vadeli olarak satılması işleminde varlık veya hak alımının finansmanını sağlamak için ihraç edilen kira sertifikaları” şeklinde tanımlanmıştır (SPK, 2013: 7/1).

Ortaklığa Dayalı Kira Sertifikaları: SPK tebliğinde ortaklığa dayalı kira sertifikaları, “VKŞ’nin ortak girişime ortak olmak amacıyla ihraç ettiği kira sertifikaları” olarak tanımlanmıştır (SPK, 2013: 8/1). Tebliğde adı konulmamış olmasına karşın iki farklı kira sertifikasını türünün farklı maddelerde açıkladığı görülmektedir. Bunlardan ilki, madde 8’in ikinci fıkrasında “Münhasıran VKŞ’nin sermaye koyduğu ortak girişimlerin finanse edildiği ortaklığa dayalı kira sertifikası” yani müşarekeye dayalı kira sertifikası, madde 8’in üçüncü fıkrasında ise “VKŞ’nin nakdi sermaye, diğer ortakların ise kişisel emek veya ticari itibar haricinde sermaye koyduğu ortak girişimlerin finanse edildiği ortaklığa dayalı kira sertifikası” yani mudarebeye dayalı kira sertifikasıdır.

Eser Sözleşmesine Dayalı Kira Sertifikaları: Tebliğde eser sözleşmesine dayalı kira sertifikaları, “VKŞ’nin iş sahibi sıfatıyla taraf olduğu bir eser sözleşmesi kapsamında eserin meydana getirilmesini sağlamak amacıyla ihraç edilen kira sertifikaları” şeklinde tanımlanmıştır (SPK, 2013: 9/1).

2.2. Faizsiz Finans Muhasebe Standartları

AAOIFI, yayınladığı Şer’i standartların yanı sıra, muhasebe, denetim, etik ve kurumsal yönetim standartları da yayınlamaktadır. Söz konusu standartlar, İslami finans kuruluşlarının özellik arz eden İslami finans ürünlerinin muhasebeleştirilmesinde, İslami finans kuruluşlarının bağımsız denetiminde ve bahsi geçen kuruluşların Şer’i uygunluk ve gözetim süreçlerinin gözetiminde uygulanmak üzere yol gösterici nitelikteki standartlardır (AAOIFI, 2021).

AAOIFI’nin yayınlamış olduğu muhasebe standartları, KGK tarafından Türkçeye çevrilerek, Faizsiz Finans Muhasebe Standartları (FFMS) adıyla ilk olarak 2019 yılında, faizsiz finans kuruluşları tarafından ihtiyari olarak uygulanmak üzere yayınlanmıştır. İlk yayınlanan standart setinde kavramsal çerçeve ile birlikte 7 adet FFMS yayınlanmıştır. Güncel durumda ise standart setinde kavramsal çerçeve

ve faizsiz finans muhasebe rehberi ile birlikte 22 standart yer almaktadır. Söz konusu standartlar şunlardır (KGK, 2021):

- Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Raporlamasına İlişkin Kavramsal Çerçeve
- Faizsiz Finans Muhasebe Rehberi 1: Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarının Faizsiz Finans Kuruluşları Tarafından İlk Kez Uygulanması
- FFMS 1: Finansal Tablolarda Genel Sunum ve Açıklama
- FFMS 3: Mudârebe Finansmanı
- FFMS 4: Müşâreke Finansmanı
- FFMS 7: Selem ve Alt Selem
- FFMS 8: İcâre ve İcâre Müntehiye Bittemlik
- FFMS 9: Zekât
- FFMS 10: İstisnâ ve Alt İstisnâ
- FFMS 14: Yatırım Fonları
- FFMS 16: Yabancı Para İşlemleri ve Yurtdışındaki İşletmeler
- FFMS 18: Geleneksel Finans Kuruluşları Tarafından Sunulan Faizsiz Finans Hizmetleri
- FFMS 21: Varlıkların Transferine İlişkin Açıklamalar
- FFMS 22: Bölümlere Göre Raporlama
- FFMS 23: Konsolidasyon
- FFMS 24: İştiraklerdeki Yatırımlar
- FFMS 26: Gayrimenkul Yatırımları
- FFMS 27: Yatırım Hesapları
- FFMS 28: Murâbaha ve Diğer Vadeli Satışlar
- FFMS 30: Değer Düşüklüğü, Kredi Zararları ve Ekonomik Açıdan Dezavantajlı Taahhütler
- FFMS 31: Yatırım Vekâleti (E1-Vekâle Bi'l İstithmar)
- FFMS 33: Sukuk, Pay ve Benzeri Araçlara Yapılan Yatırımlar
- FFMS 34: Sukuk Sahipleri İçin Finansal Raporlama
- FFMS 35: Risk Yedekleri

3. SAHİPLİĞE DAYALI KİRA SERTİFİKASI – İCARA SUKUK İHRACINA İLİŞKİN ÖRNEK OLAY

Örnek olay çerçevesinde çalışmanın amacına uygun olarak Varlık Kiralama Şirketi'ne (VKŞ) ait muhasebe kayıtlarına yer verilmiştir.

A işletmesi, finansman ihtiyacını karşılamak amacıyla sahipliğe dayalı sukuk ihraç etmek istemiş ve ABC Sukuk Varlık Kiralama A.Ş. ile sukuk ihracına aracılık etmesi konusunda anlaşmıştır. Anlaşmaya göre sahipliğe dayalı sukuk ihracının dayanak varlığı A işletmesinin ofis binasıdır. Dayanak varlık niteliğindeki ofis binasının net defter değeri 65 Milyon TL, piyasa değeri ise 100 Milyon TL olarak tespit edilmiştir. Dayanak varlık, piyasa değeri olan 100 Milyon TL üzerinden VKŞ'ye satılacak ve 5 yıllık dönem için yıllık 10 Milyon TL tutar ile A işletmesine geri kiralanacaktır. Beşinci yılın sonunda dayanak varlık 100 Milyon TL tutar üzerinden A İşletmesine devredilecektir.

Sukuk İhraç Bilgileri

ABC Sukuk Varlık Kiralama A.Ş. 1 Ocak 2020 Tarihinde 100 Milyon TL tutarında 5 yıl vadeli, yıllık net kâr payı oranı %8,95 olan sahipliğe dayalı kira sertifikası ihraç etmiştir. VKŞ, yıllık net kâr payı oranı üzerinden her yılın sonunda kupon ödemesi gerçekleştirecektir; ana para ise vade tarihi sonunda tek gelir dağıtım şekline kira sertifikası sahiplerine payları oranında geri ödenecektir.

VKŞ, kupon ödemelerini dayanak varlığa ilişkin A İşletmesi ile yapılan geri kiralama bedelinin (Yıllık 10 Milyon TL) tahsilatı ile ödeyecektir. Ana para ödemesi ise dayanak varlığın beşinci yılın sonunda A işletmesine devir tutarı olan 100 Milyon TL ile gerçekleştirilecektir. VKŞ tarafından gerçekleştirilecek olan tahsilatlar ve kira sertifikası yatırımcılarına yapılacak ödemeler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Tahsil ve Ödemeler Çizelgesi

Dönem	Tahsil Edilen Tutar	Kira Sertifikası Sahiplerine Ödemeler	VKŞ Hizmet Ücreti
Aralık 2020	10.000.000	8.950.000	1.050.000
Aralık 2021	10.000.000	8.950.000	1.050.000
Aralık 2022	10.000.000	8.950.000	1.050.000
Aralık 2023	10.000.000	8.950.000	1.050.000
Aralık 2024	110.000.000	108.950.000	1.050.000
TOPLAM	150.000.000,00	144.750.000	5.250.000

A işletmesinden tahsil edilen tutarlar ile kira sertifikası sahiplerine yapılan ödemeler arasındaki fark, VKŞ'nin sukuk ihracına ilişkin sunduğu hizmetlerin bedelidir.

$$\text{Yıllık Kâr Payı Oranı} = 44.750.000 / 100.000.000 = 0,4475 / 5 \text{ Yıl} = 0,0895 = \%8,95$$

Yıllık kâr payı oranı, %8,95 olmasına karşılık bu oran sadece kira sertifikası sahiplerine yapılacak kupon ödemelerinin hesaplanmasında kullanılabilir. Buna karşılık muhasebe kayıtları açısından kâr paylarının dönemlere dağıtılması için etkin kâr payı oranının kullanılması gerekmektedir.

Etkin kâr payı yöntemi, borçlanma aracının itfa edilmiş maliyet ile değerlendirilmesi ve ilgili kâr payı gelirinin ilişkili olduğu döneme dağıtılması yöntemidir. Etkin kâr payı oranı; finansal aracın beklenen ömrü boyunca veya uygun olması durumunda daha kısa bir zaman dilimi süresince tahsil edilecek tahmini nakit toplamını, ilgili finansal varlığın tam olarak net bugünkü değerine indirgeyen orandır. Dönemde tahakkuk eden kâr payı tutarının belirlenmesi ve ilişkili dönemlere dağıtılması için etkin kâr payı oranının belirlenmesi gerekmektedir.

$$\text{Etkin Kâr Payı Oranı} = 144.750.000 = (1 + i)^5 \times 100 \text{ Milyon}$$

$$\text{Etkin Kâr Payı Oranı (i)} = \%7,677190254$$

Etkin kâr payı oranı üzerinden tahakkuk eden kâr payı tutarlarının dönemlere ilişkin dağılımı, Tablo 3'ten görülebilir.

Tablo 3. Kâr Payı Tutarlarının Dönemlere İlişkin Dağılımı

Dönem (31.12.XXXX)	Dönem Başı Tutar	Gelecekteki Değer	Tahakkuk Eden Kâr Payı
	(A)	(%7,677190254 * A) (B)	(B – A) (C)
2020	100.000.000,00	107.677.190,25	7.677.190,25
2021	107.677.190,25	115.943.773,01	8.266.582,76
2022	115.943.773,01	124.844.997,05	8.901.224,04
2023	124.844.997,05	134.429.585,00	9.584.587,95
2024	134.429.585,00	144.750.000,00	10.320.415,00
	TOPLAM		44.750.000,00

Toplam 44.750.000 TL tutarlı kâr payı ödemesi, sukuk ihraç tarihinde kazanılmamış gelir niteliğindedir. Dolayısıyla söz konusu tutarın yevmiye kayıtlarında ayrı olarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. VKŞ'nin sukuk ihracı dolayısıyla A işletmesinden olan finansal kiralama ile ilişkin alacaklarını net tutar olarak gösterebilmek adına aktif düzenleyici bir hesabın kullanılması uygun olacaktır. VKŞ'nin A işletmesinden sukuk ihracına ilişkin alacakları “*ilişkili taraftan finansal kiralama alacakları*” olarak raporlanmakta ve “*ticari alacaklar*” hesabı altında muhasebeleştirilmektedir. Bu nedenle kazanılmamış gelir niteliğinde olan kâr payı tutarlarının izleneceği hesabın, ticari alacaklar hesabını düzenleyici nitelikte olması önerilebilir. Bu doğrultuda çalışmada “125/225 Kazanılmamış Finansal Kiralama Gelirleri (-)” hesabı kullanılmıştır. Tablo 3'e göre 2020 sonunda tahakkuk edecek kâr payı tutarı olan 7.677.190,25 TL, kısa vadeli ticari alacakları düzenlemek amacıyla 125 Kazanılmamış Finansal Kiralama Gelirleri (-) hesabına; geriye kalan toplam tutar 37.072.809,75 TL ise 225 Kazanılmamış Finansal Kiralama Gelirleri (-) hesabına kaydedilmiştir.

Satış ve geri kiralama işlemi ile ilgili olarak dayanak varlığın VKŞ'nin aktiflerine kaydedilip kaydedilmemesi konusunda TFRS 15 Hasılat Standardı ve TFRS 16 Kiralamalar Standardı hükümlerine uygun hareket edilmesi gerekmektedir. TFRS 16 Kiralamalar Standardının 100. ve 103. Maddeleri satış işleminin, TFRS 15'teki hükümleri karşılması ve karşılamaamasına göre farklı uygulamalar

öngörmektedir. TFRS 15, Md. 9/d'ye göre satış işleminin bir ticari işlem olması gerekmektedir. Ancak, örnekte bahsedilen işlemde VKŞ'nin dayanak varlığın mülkiyetinden kaynaklanan tüm risk ve getirileri önemli ölçüde A işletmesine devretmesi nedeniyle bu işlem TFRS 16, Md. 62'ye göre finansal kiralama işlemidir; diğer bir ifade ile finansman işlemidir. Bu nedenle satış işleminin TFRS 15 Md. 9/d'yi karşılamadığı görülmektedir.

TFRS 16, Md. 103'e göre TFRS 15'teki hükümleri karşılamaması durumunda satıcı-kiracı devredilen varlığı finansal tablolarında göstermeye devam eder; alıcı-kiraya veren, devredilen varlığı finansal tablolarına yansıtmaz. Bu nedenle gayrimenkullün sahipliği her ne kadar ABC Sukuk Varlık Kiralama A.Ş.'ye geçse de TFRS 16 hükümleri gereği A İşletmesi ofis binasını duran varlıkları altında raporlamaya devam edecektir. VKŞ ise dayanak varlık niteliğindeki ofis binasını aktiflerine dahil etmeyecek; ilgili tutarı alacak olarak muhasebeleştirilecektir. Bu noktada dayanak varlığın, VKŞ'ye devrine ve geri kiralmasına ilişkin işlemlerin nazım hesaplarda izlenmesi uygun olacaktır.

Kira Sertifikası İhracı ve Bedelin Kaynak İşletmeye Transferi İşlemi

Örnek olayda 01.01.2020 tarihinde ihraç edilen kira sertifikasının vadesi 5 yıl olduğu için ilgili tutarın uzun vadeli yükümlülükler altında raporlanması gerekmektedir. Bu doğrultuda "407 Çıkarılmış Diğer Menkul Kıymetler" hesabının kullanılması uygun olacaktır.

01.01.2020			
102- BANKALAR H.		100.000.000	
407- ÇIKARILMIŞ DİĞER MENKUL KIYMETLER H.			100.000.000
. İhraç Edilmiş Kira Sertifikası			
<i>Kira sertifikası ihracı.</i>			

VKŞ, ihraççı sıfatıyla, kira sertifikası ihracından sağlanacak olan fonu A işletmesine transfer edecektir.

01.01.2020			
120- TİCARİ ALACAKLAR H.		10.000.000	
. İlişkili Taraftan Fin. Kir. Alacakları			
220- TİCARİ ALACAKLAR H.		140.000.000	
. İlişkili Taraftan Fin. Kir. Alacakları			
102- BANKALAR H.			100.000.000
125- KAZANILMAMIŞ FİNANS.			7.677.190,25
KİRALAMA GELİRLERİ H. (-)			
225- KAZANILMAMIŞ FİNANS.			37.072.809,75
KİRALAMA GELİRLERİ H. (-)			
380- GELECEK AYLARA AİT GELİRLER H.			1.050.000
480- GELECEK YILLARA AİT GELİRLER H.			4.200.000
<i>Fonun A İşletmesine transferi.</i>			

Fon bedelinin kaynak işletmeye transfer edilmesi ile birlikte yapılacak yevmiye kaydında öncelikle A işletmesinden 5 yıllık dönem sarfında tahsil edilmesi planlanan toplam tutarın "ilişkili

tafiatan alacaklar” olarak kaydedilmesi gerekmektedir. İlgili tutarlar dönemsellik ilkesi gereği, Tablo 2 doğrultusunda, 120 ve 220 Ticari Alacaklar hesaplarına ayrı ayrı kaydedilmiştir.

Kira sertifikası ihracından doğan kâr payı ve aracılık hizmeti nedeniyle VKŞ'nin alacağı hizmet ücreti farklı niteliktedir. Bu nedenle yevmiye maddesinde söz konusu tutarların ayrı ayrı hesaplarda izlenmesi gerekmektedir. Kira sertifikası ihracından doğan kâr payı, kazanılmamış gelir niteliğindedir. Tablo 3'te sunulan dönemler itibariyle tahakkuk edecek kâr payı tutarları, dönemsellik ilkesi gereği 125 ve 225 Kazanılmamış Finansal Kiralama Gelirleri (-) hesaplarına kaydedilmiştir.

VKŞ'nin alacağı hizmet ücreti, ticari alacaklar altında aktifleştirilmiştir. Bu nedenle söz konusu tutarları, ilgili dönemin gelirleri arasına aktarılınca kadar 380 ve 480 Gelecek Aylara Ait Gelirler hesaplarında izlemek uygun olacaktır. Dönem sonlarında tutarlar, ilgili dönemin gelirlerine aktarılacaktır.

Dönem Sonu Kayıtları

Örnekte tutarların izlenebilmesinin kolay olması amacıyla vade tarihleri ve raporlama tarihleri aynı tutulmuştur. Diğer bir ifade ile kira sertifikası dönemsel vade sonu 31 Aralık tarihi, aynı zamanda finansal raporlamanın yapıldığı tarihtir. İki tarihin birbirinden farklı olması durumunda ilgili döneme isabet eden tutarın ayrıştırılması ve döneme ilişkin tutarların 181 Gelir Tahakkukları hesabına kaydedilmesi gerekecektir. Örnekte tarihler uyumlaştırıldığı için 181 Gelir Tahakkukları hesabına ihtiyaç duyulmamıştır.

31.12.2020	
125- KAZANILMAMIŞ FİNANS. KİRALAMA GELİRLERİ H. (-)	7.677.190,25
380- GELECEK AYLARA AİT GELİRLER H.	1.050.000
600- HASILAT H.	7.677.190,25
. Varlık Kiralama Geliri	
649- FAALİYETLE İLGİLİ DİĞER GELİR VE KÂRLAR	1.050.000
. Hizmet Geliri	
<i>Kira bedeli ve hizmet bedeli tahakkuku.</i>	

Döneme ilişkin tahakkuk eden finansal kiralama gelirleri, artık hak edilmiş gelir niteliği kazandığından 125 Kazanılmamış Finansal Kiralama Gelirleri (-) hesabından düşülerek dönemin gelirleri arasına dahil edilmelidir. Kira sertifikası ihracı, VKŞ'nin esas faaliyet konusu kapsamında yer aldığından kullanılması uygun olan gelir hesabı 600 kodlu hesaptır. Bu aşamada hesaba “Yurtiçi Satışlar” şeklinde bir isim vermek yerine “Hasılat” veya “Kiralama Gelirleri” gibi bir isim vermenin daha uygun olacağı kanaatindeyiz. Bu doğrultuda çalışmada “600 Hasılat” ana hesabı kullanılmış ve ilgili tutar “varlık kiralama geliri” alt hesabına kaydedilmiştir.

VKŞ'nin aracılık hizmeti karşılığında hak kazandığı tutar, kiralamaya ilişkin gelirden ayrı olarak muhasebeleştirilmelidir. Standartlarda söz konusu tutarın raporlanacağı yere ilişkin herhangi bir düzenlemeye rastlanılamamıştır. Varlık kiralama şirketlerinin finansal raporlarında söz konusu gelir

kaleminin, “diğer gelir ve kârlar” altında raporlandığı görülmektedir. Bu bilgi doğrultusunda çalışmada ilgili tutar, “649 Faaliyetle İlgili Diğer Gelir ve Kârlar” hesabı altında muhasebeleştirilmiştir.

Kira Bedeli Tahsilatı ve Kupon Ödemesi

Örnekte kira bedelinin ödemesi ve kira sertifikası sahiplerine yapılan kupon ödemelerinin tarihi 31 Aralık tarihi olarak belirlenmiştir. Uygulamada bedelin tahsili ve kupon ödemeleri biraz daha geç bir tarihte yapılmaktadır. Belirlenen ödeme tarihlerinde gecikme olmaması şartıyla tahsilatın ve ödemenin farklı bir tarihte yapılması, yevmiye kayıtları açısından ufak bir farklılık yaratacaktır. Farklılık aşağıda açıklanmıştır.

31.12.2020			
102- BANKALAR H.		10.000.000	
120- TİCARİ ALACAKLAR H.			10.000.000
. İlişkili Tar. Fin. Kir. Alacakları			
<i>Kira bedelinin tahsili.</i>			

A işletmesinden kiralama bedelinin tahsili gerçekleştiğinde ilgili tutarın ticari alacaklardan düşülmesi gerekmektedir. Tahsilat tarihinin dönem sonuna denk gelmese dahi yevmiye kaydında herhangi bir değişiklik olmayacaktır.

31.12.2020			
622- SATILAN HİZMET MALİYETİ H.		7.677.190,25	
280- GELECEK YILLARA AİT GİDERLER H.		1.272.809,75	
102- BANKALAR H.			8.950.000
<i>Kâr payı ödemesi.</i>			

Kira sertifikası sahiplerine yıllık kâr payı ödemesi olan 8.950.000 TL ödeme karşılığında; etkin kâr payı oranı üzerinden döneme ilişkin hesaplanan Hasılat tutarı kadar 622 *Satılan Hizmet Maliyeti* hesabının borçlandırılması gerekmektedir. Bu sayede kira sertifikası sahipleri adına tahakkuk ettirilen gelir, VKŞ'nin dönem kâr/zarar tutarına eklenmemiş olmaktadır. Kira sertifikası sahiplerine yapılan yıllık kâr payı ödemesi tutarı ile tahakkuk ettirilen hasılat arasındaki fark ise peşin ödenen gider niteliği taşımaktadır. Bu nedenle söz konusu tutar, sonraki dönemlerde mahsup edilmek üzere 280 *Gelecek Yıllara Ait Giderler* hesabına kaydedilmiştir. Kâr payı kupon ödemesine ilişkin olarak ödemenin dönem sonundan farklı bir tarihte yapılması durumunda 102 Bankalar hesabı yerine 301 *Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar* hesabı kullanılabilir. Bu sayede ilgili tutar, ödeme gerçekleşinceye kadar kısa vadeli finansal yükümlülükler arasında muhasebeleştirilmiş olacaktır.

Dönem Ayrırcı Hesaplarda Düzeltme

Dönem sonunda yapılması gereken bir diğer işlem ise hesapların dönemsellik ilkesine uygun bir şekilde düzeltilmesidir. Bu işlemde uzun vadeli olarak muhasebeleştirilen alacak ve yükümlülüklerin bir sonraki dönem içerisinde tahsil edilmesi beklenen tutarları, kısa vadeli hesaplara aktarılmaktadır.

31.12.2020			
120- TİCARİ ALACAKLAR H.		10.000.000	
. İlişkili Taraftan Fin. Kir. Alacakları			
225- KAZANILMAMIŞ FİNANS. KİR. GELİRLERİ H. (-)		8.266.582,76	
480- GELECEK YILLARA AİT GELİRLER H.		1.050.000	
220- TİCARİ ALACAKLAR H.			10.000.000
. İlişkili Taraftan Fin. Kir. Alacakları			
125- KAZANILMAMIŞ FİNANS. KİRALAMA GELİRLERİ H. (-)			8.266.582,76
380- GELECEK AYLARA AİT GELİRLER H.			1.050.000
<i>Vadeye göre düzeltme işlemi.</i>			

Yapılan yevmiye kaydında Tablo 3'te sunulan ve 2021 yılı sonunda tahakkuk edecek olan kâr payı tutarı olan 8.266.582,76 TL, 125 Kazanılmamış Finansal Kiralama Gelirleri hesabına aktarılmıştır. Benzer işlemler, 120 Ticari Alacaklar ve 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler hesapları için de yapılmıştır.

Yukarıda ilk döneme ait yapılması gereken yevmiye kayıtları açıklamaları ile birlikte sunulmuştur. Benzer yevmiye kayıtlarının vade tarihinin sonuna kadar dönem sonlarında tekrarlanması gerekmektedir.

2021 Dönem Sonu Kayıtları

31.12.2021			
125- KAZANILMAMIŞ FİNANS. KİRALAMA GELİRLERİ H. (-)		8.266.582,76	
380- GELECEK AYLARA AİT GELİRLER H.		1.050.000	
600- HASILAT H.			8.266.582,76
. Varlık Kiralama Geliri			
649- FAALİYETLE İLGİLİ DİĞER GELİR VE KÂRLAR			1.050.000
. Hizmet Geliri			
<i>Kira bedeli ve hizmet bedeli tahakkuku.</i>			

Tablo 3'te 2021 dönem sonunda tahakkuk ettirilmesi gereken tutar 8.266.582,76 TL'dir. VKŞ'nin hizmet tutarı 1.050.000 TL'dir.

31.12.2021			
102- BANKALAR H.		10.000.000	
120- TİCARİ ALACAKLAR H.			10.000.000
01. İlişkili Tar. Fin. Kir. Alacakları			
<i>Kira bedelinin tahsili.</i>			

Örnekte, A işletmesinin kiralama işlemine ilişkin yapması gereken ödemeleri zamanında yaptığı varsayılmıştır. Yevmiye kayıtlarının tamamı bu varsayıma göre gerçekleştirilmiştir.

31.12.2021			
622- SATILAN HİZMET MALİYETİ H.		8.266.582,76	
280- GELECEK YILLARA AİT GİDERLER H.		683.417,24	
102- BANKALAR H.			8.950.000
<i>Kâr payı ödemesi.</i>			

Kira sertifikası sahiplerine yapılan ödeme tutarı ile satılan hizmet maliyeti olarak muhasebeleştirilen tutar arasındaki fark, gelecek yıllara ait gider olarak nitelendirilmiştir.

31.12.2021			
120- TİCARİ ALACAKLAR H. . İlişkili Taraftan Fin. Kir. Alacakları	10.000.000		
225- KAZANILMAMIŞ FİNANS. KİRALAMA GELİRLERİ H. (-)	8.901.224,04		
480- GELECEK YILLARA AİT GELİRLER H. 220- TİCARİ ALACAKLAR H. . İlişkili Taraftan Fin. Kir. Alacakları	1.050.000	10.000.000	
125- KAZANILMAMIŞ FİNANS. KİR. GELİRLERİ H. (-)		8.901.224,04	
380- GELECEK AYLARA AİT GELİRLER H.		1.050.000	
<i>Vadeye göre düzeltme işlemi.</i>			

2022 dönemi sonunda tahakkuk ettirilecek 8.901.224,04 TL kâr payı 125 kodlu hesaba aktarılmıştır. Yevmiye kaydında ayrıca ticari alacaklar ve gelecek aylara ait gelirler altında izlenen hizmet ücretleri de vadeye göre düzeltilmiştir.

2022 Dönem Sonu Kayıtları

31.12.2022			
125- KAZANILMAMIŞ FİNANS. KİRALAMA GELİRLERİ H. (-)	8.901.224,04		
380- GELECEK AYLARA AİT GELİRLER H. 600- HASILAT H. . Varlık Kiralama Geliri	1.050.000	8.901.224,04	
649- FAALİYETLE İLGİLİ DİĞER GELİR VE KÂRLAR . Hizmet Geliri		1.050.000	
<i>Kira bedeli ve hizmet bedeli tahakkuku.</i>			

Tablo 3'te 2022 dönem sonunda tahakkuk ettirilmesi gereken tutar 8.901.224,04 TL'dir. VKŞ'nin hizmet tutarı 1.050.000 TL'dir.

31.12.2022			
102- BANKALAR H. 120- TİCARİ ALACAKLAR H. 01. İlişkili Tar. Fin. Kir. Alacakları	10.000.000		10.000.000
<i>Kira bedelinin tahsili.</i>			

Örnekte, A işletmesinin kiralama işlemine ilişkin yapması gereken ödemeleri zamanında yaptığı varsayılmıştır. Yevmiye kayıtlarının tamamı bu varsayıma göre gerçekleştirilmiştir.

31.12.2022			
622- SATILAN HİZMET MALİYETİ H.	8.901.224,04		
280- GELECEK YILLARA AİT GİDERLER H. 102- BANKALAR H.	48.775,96		8.950.000
<i>Kâr payı ödemesi.</i>			

Kira sertifikası sahiplerine yapılan ödeme tutarı ile satılan hizmet maliyeti olarak muhasebeleştirilen tutar arasındaki fark, gelecek yıllara ait gider olarak nitelendirilmiştir.

31.12.2022			
120- TİCARİ ALACAKLAR H. . İlişkili Taraftan Fin. Kir. Alacakları	10.000.000		
225- KAZANILMAMIŞ FİNANS. KİRALAMA GELİRLERİ H. (-)	9.584.587,95		
480- GELECEK YILLARA AİT GELİRLER H.	1.050.000		
220- TİCARİ ALACAKLAR H. . İlişkili Taraftan Fin. Kir. Alacakları		10.000.000	
125- KAZANILMAMIŞ FİNANS. KİR. GEL. H. (-)		9.584.587,95	
380- GELECEK AYLARA AİT GELİRLER H.		1.050.000	
<i>Vadeye göre düzeltme işlemi.</i>			

2023 dönemi sonunda tahakkuk ettirilecek 9.584.587,95 TL kâr payı 125 kodlu hesaba aktarılmıştır. Yevmiye kaydında ayrıca ticari alacaklar ve gelecek aylara ait gelirler altında izlenen hizmet ücretleri de vadeye göre düzeltilmiştir.

2023 Dönem Sonu Kayıtları

31.12.2023			
125- KAZANILMAMIŞ FİNANS. KİRALAMA GELİRLERİ H. (-)	9.584.587,95		
380- GELECEK AYLARA AİT GELİRLER H.	1.050.000		
600- HASILAT H. . Varlık Kiralama Geliri		9.584.587,95	
649- FAALİYETLE İLGİLİ DİĞER GEL. VE KÂRLAR . Hizmet Geliri		1.050.000	
<i>Kira bedeli ve hizmet bedeli tahakkuku.</i>			

Tablo 3'te 2023 dönem sonunda tahakkuk ettirilmesi gereken tutar 9.584.587,95 TL'dir. VKŞ'nin hizmet tutarı 1.050.000 TL'dir.

31.12.2023			
102- BANKALAR H. 120- TİCARİ ALACAKLAR H. 01. İlişkili Tar. Fin. Kir. Alacakları	10.000.000		10.000.000
<i>Kira bedelinin tahsili.</i>			

Örnekte, A işletmesinin kiralama işlemine ilişkin yapması gereken ödemeleri zamanında yaptığı varsayılmıştır. Yevmiye kayıtlarının tamamı bu varsayıma göre gerçekleştirilmiştir.

31.12.2023			
622- SATILAN HİZMET MALİYETİ H. 280- GELECEK YILLARA AİT GİDERLER H.	9.584.587,95	634.587,95	
102- BANKALAR H.		8.950.000	
<i>Kâr payı ödemesi.</i>			

Yukarıdaki yevmiye kaydında satılan hizmet maliyeti olarak muhasebeleştirilen tutar, kira sertifikası sahiplerine yapılan ödeme tutarından yüksek olduğundan aradaki fark gelecek yıllara ait gider hesabından karşılanmıştır.

31.12.2023			
120- TİCARİ ALACAKLAR H.		110.000.000	
. İlişkili Taraftan Fin. Kir. Alacakları			
225- KAZANILMAMIŞ FİNANS. KİRALAMA GELİRLERİ H. (-)	10.320.415,00		
480- GELECEK YILLARA AİT GELİRLER H.		1.050.000	
220- TİCARİ ALACAKLAR H.			110.000.000
. İlişkili Taraftan Fin. Kir. Alacakları			
125- KAZANILMAMIŞ FİNANS. KİR. GEL. H. (-)			10.320.415,00
380- GELECEK AYLARA AİT GELİRLER H.			1.050.000
<i>Vadeye göre düzeltme işlemi.</i>			

2024 dönemi sonunda tahakkuk ettirilecek 10.320.415,00 TL kâr payı 125 kodlu hesaba aktarılmıştır. Yevmiye kaydında ayrıca gelecek aylara ait gelirler altında izlenen hizmet ücretleri de vadeye göre düzeltilmiştir. Bir sonraki dönem dayanak varlık niteliğindeki ofis binası, A işletmesine 100 Milyon TL tutar ile devredilecektir.

2024 Dönem Sonu Kayıtları

31.12.2024			
125- KAZANILMAMIŞ FİNANS.KİRALAMA GELİRLERİ H. (-)	10.320.415,00		
380- GELECEK AYLARA AİT GELİRLER H.		1.050.000	
600- HASILAT H.			10.320.415,00
. Varlık Kiralama Geliri			
649- FAALİYETLE İLGİLİ DİĞER GEL. VE KÂRLAR			1.050.000
. Hizmet Geliri			
<i>Kira bedeli ve hizmet bedeli tahakkuku.</i>			

Tablo 3'te 2024 dönem sonunda tahakkuk ettirilmesi gereken tutar 10.320.415,00 TL'dir. VKŞ'nin hizmet tutarı 1.050.000 TL'dir.

31.12.2024			
102- BANKALAR H.		110.000.000	
120- TİCARİ ALACAKLAR H.			110.000.000
01. İlişkili Tar. Fin. Kir. Alacakları			
<i>Kira bedelinin tahsil.</i>			

Vade tarihi itibarıyla A işletmesi hem kira ödemesini hem de ofis binasını geri alma tutarı olan 100 Milyon TL'yi VKŞ'ye ödemiştir.

31.12.2024			
622- SATILAN HİZMET MALİYETİ H.	10.320.415,00		
407- ÇIKARILMIŞ DİĞ. MENK. KIYM. H.		100.000.000	
280- GELECEK YILLARA AİT GİDERLER			1.370.415
H.			
102- BANKALAR H.			108.950.000
<i>Kâr payı ödemesi.</i>			

Yukarıdaki yevmiye kaydında satılan hizmet maliyeti olarak muhasebeleştirilen tutar ile kira sertifikası ana para tutarının toplamı, kira sertifikası sahiplerine yapılan ana para ve kupon ödeme tutarından yüksek olduğundan aradaki fark gelecek yıllara ait giderler hesabından karşılanmıştır. Bu

veyemiye kaydı sonrasında kira sertifikası ihracına ilişkin tüm hesaplar kapanmıştır. Örnek olay çerçevesinde kullanılan hesaplara ait defteri kebir kayıtları ve hesap kalanları aşağıda sunulmaktadır.

407		120		220		125		225	
100.000.000,00	100.000.000,00	10.000.000,00	10.000.000,00	140.000.000,00	10.000.000,00	7.677.190,25	7.677.190,25	8.266.582,76	37.072.809,75
		10.000.000,00	10.000.000,00		10.000.000,00	8.266.582,76	8.266.582,76	8.901.224,04	8.901.224,04
		10.000.000,00	10.000.000,00		10.000.000,00	8.901.224,04	8.901.224,04	9.584.587,95	9.584.587,95
		10.000.000,00	10.000.000,00		110.000.000,00	9.584.587,95	9.584.587,95	10.320.415,00	10.320.415,00
100.000.000,00	100.000.000,00	110.000.000,00	110.000.000,00	140.000.000,00	140.000.000,00	10.320.415,00	10.320.415,00	37.072.809,75	37.072.809,75
		150.000.000,00	150.000.000,00			44.750.000,00	44.750.000,00		

380		480		600		649		622	
1.050.000,00	1.050.000,00	1.050.000,00	4.200.000,00		7.677.190,25		1.050.000,00	7.677.190,25	
1.050.000,00	1.050.000,00	1.050.000,00			8.266.582,76		1.050.000,00	8.266.582,76	
1.050.000,00	1.050.000,00	1.050.000,00			8.901.224,04		1.050.000,00	8.901.224,04	
1.050.000,00	1.050.000,00	1.050.000,00			9.584.587,95		1.050.000,00	9.584.587,95	
1.050.000,00	1.050.000,00	4.200.000,00	4.200.000,00		10.320.415,00		1.050.000,00	10.320.415,00	
5.250.000,00	5.250.000,00				44.750.000,00		5.250.000,00	44.750.000,00	

280		102	
1.272.809,75	634.587,95	100.000.000,00	100.000.000,00
683.417,24	1.370.415,00	10.000.000,00	8.950.000,00
48.775,96		10.000.000,00	8.950.000,00
2.005.002,95	2.005.002,95	10.000.000,00	8.950.000,00
		10.000.000,00	8.950.000,00
		110.000.000,00	108.950.000,00
		250.000.000,00	244.750.000,00

5. SONUÇ

İslami finansa uygun finansal araçların işlem hacmi, dünyada ve Türkiye’de her geçen yıl giderek artmaktadır. Bu doğrultuda gün geçtikçe işletmelerin, finansal tablolarında İslami finansa uygun finansal araçlara daha fazla yer verdiği görülmektedir. Muhasebeleştirme ve raporlama noktasında AAOIFI muhasebe standartları oluşturulmuştur. KGK söz konusu standartları Türkçeye çevirmiş ve 1 Ocak 2020 veya sonrasında başlayan yıllık hesap dönemlerinde seçimsel olarak kullanıma sunmuştur. Buna karşılık özellikle İslami finansa uygun finansal araçları ihraç eden işletmelerin muhasebe ve raporlama uygulamalarını TFRS’ye uygun şekilde gerçekleştirmeye devam ettiği görülmektedir. Bu bilgi ışığında çalışmada İslami finansa uygun finansal araçlardan bir tanesi olan icare sukuk işleminin, TFRS’ye uygun muhasebe kayıtlarının nasıl yapılması gerektiği üzerine odaklanılmıştır. Bu aşamada TFRS’ye uygun kayıtların çalışma kapsamına dahil edilmesinin nedeni; halı hazırda işletmelerin söz konusu araçlara ilişkin olarak TFRS’ye uygun kayıt yapmaya devam etmesidir.

Çalışmada yer verilen örnek olay doğrultusunda, icare sukuk ihracını gerçekleştiren işletmelerin muhasebe kayıtlarında dikkat edilmesi gereken noktaların başında kâr payı oranı ile etkin kâr payı oranı arasındaki fark olduğu vurgulanabilir. Dönemde tahakkuk eden kâr payı tutarının belirlenmesi ve ilişkili dönemlere dağıtılması için etkin kâr payı oranının kullanılması gerekmektedir. Etkin kâr payı oranı yerine sukuk ihracında belirlenen kâr payı oranının kullanılması yapılacak muhasebe kayıtlarının hatalı olmasına yol açacaktır.

Muhasebe kayıtları noktasında dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta ise kâr payı tutarları ile VKŞ’nin alacağı hizmet/ aracılık bedelinin ayrıştırılması gerekliliğidir. Kira sertifikası ihracından doğan

kâr payı, kazanılmamış gelir niteliğindedir. Bu nedenle çalışmada 125 ve 225 Kazanılmamış Finansal Kiralama Gelirleri (-) şeklinde iki adet aktif düzenleyici hesabın kullanılması önerilmiştir. Buna karşılık VKŞ'nin alacağı hizmet bedellerinin ise Gelecek Aylara/Yıllara Ait Gelirler hesapları altında muhasebeleştirilmesi önerilmektedir. Bu sayede varlık kiralama gelirlerinin, “Hasılat” altında muhasebeleştirilip raporlanması takip edilebilirlik açısından kolaylaşmaktadır. Muhasebe kayıtlarının devamında “Hasılat” altında raporlanan varlık kiralama geliri tutarı kadar “Satılan Hizmet Maliyeti” hesabı borçlandırılarak ilgili tutarlar denkleştirilmektedir. Bu sayede finansal tablo okuyucuları, VKŞ'nin o dönem için sukuk ihracından elde ettiği ve kâr payı olarak dağıtacağı tutarı net olarak görebilmekte ve ek olarak bu tutarın VKŞ'nin kârına etkisi olmadığını anlayabilmektedir. VKŞ'nin kârına etki edecek tutar, esas itibarıyla hizmet bedelidir. Tahsil edilen hizmet bedeli ise VKŞ açısından “Diğer Gelir ve Kârlar” altında muhasebeleştirilmekte raporlanmaktadır. Finansal tablo okuyucuları bu sayede VKŞ'nin kârlılığına etki eden tutarı net olarak izleyebilmektedir. Bu durum, literatürdeki çoğu çalışmada ayrıntılı olarak gösterilememekte veya hizmet bedeli göz ardı edilmektedir. Ancak, VKŞ'nin asıl kazanç kalemi hizmet bedeli altında tahsil ettiği tutardır. Bu noktada, finansal tablo okuyucularının “Hasılat” altında raporlanan tutarı, VKŞ'nin sukuk ihraçlarından o döneme düşen kâr payı tutarlarının büyüklüğü olarak algılamaları gerektiği söylenebilir. Buna karşılık VKŞ'nin kârlılığının değerlendirilmesi açısından “Diğer Gelir ve Kârlar” altında yer verilen “Hizmet Geliri” kaleminin dikkate alınması gerekmektedir. Özellikle finansal tablo analizinde bu durum çok daha fazla önem kazanmaktadır.

Örnek olay ile ilgili olarak dikkat edilmesi gereken son nokta ise icare sukuk ihracında dayanak varlığın devrinin özün önceliği kavramı gereği ticari bir işlem olarak değerlendirilemeyeceğidir. Bu nedenle TFRS 15 hükümleri yerine TFRS 16 hükümlerinin uygulanması gerekmektedir. TFRS 16 hükümleri gereği dayanak varlık, satın geri kiralayan işletmenin aktiflerinde raporlanmaya devam edilmelidir. Bu noktada dayanak varlığın, VKŞ'ye devrine ve geri kiralamasına ilişkin işlemlerin nazım hesaplarda izlenmesi uygun olacaktır.

İslami finansa uygun finansal araçların giderek yaygınlaşması ve özellikli durumların yaygınlaşması göz önünde bulundurularak farklılıklar getirerek yapılacak örnek olay çalışmalarının hem araştırmacılara hem uygulamacılara hem de finansal tablo kullanıcılarına katkı sağlayacağı düşüncesindeyiz. Buna ek olarak TFRS ile Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Raporlamasına İlişkin standartları kıyaslamaya yönelik çalışmaların teorik tartışmaların yapılabilmesi açısından önemli olduğu kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

AAOIFI. (2015). *Faizsiz Finans Standartları*. İstanbul: TKBB Yayınları.

AAOIFI. (2021). *Accounting, Auditing and Governance Standards*. 10 Eylül 2021 tarihinde <https://aaoifi.com/standard/accounting-standards/?lang=en> adresinden erişildi.

- Akpınar, A. ve Çetintaş, M. E. (2021). Sukuk Yatırım Sertifikalarının FFMS 33 ve FFMS 34 Kapsamında Muhasebeleştirilmesi. *International Journal of Islamic Economics and Finance Studies*, (1), 72–99. doi:10.25272/ijisef.821044
- Antepli, A. (2020). TMS-23 Borçlanma Maliyetleri Standardı; Murabaha Sukuku'nun Muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, (2), 337–352.
- Bilen, B. (2016). Sukuk ve Muhasebe Uygulamaları. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 8(15), 249–279. doi:10.14784/marufacd.266058
- Güçlü, F. (2019). AAOIFI Faizsiz Finans Standartları ve Sermaye Piyasası Kurulu Mevzuatında Sukuk Düzenlemeleri. *II. Business and Organization Research International Conference (BOR)* içinde (ss. 1100–1120). İzmir.
- ICD. (2021). *Islamic Finance Development Report 2020*.
- KGK. (2019). Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarına İlişkin Kurul Kararları 21 Mayıs 2019 Tarihli ve 30780 Sayılı Resmî Gazetede Yayımlanmıştır. 10 Ağustos 2021 tarihinde <https://kgk.gov.tr/ContentAssignmentDetail/3574/Faizsiz-Finans-Muhasebe-Standartlarına-İlişkin-Kurul-Kararları-21-Mayıs-2019-Tarihli-ve-30780-Sayılı-Resmî-Gazetede-Yayımlanmıştır>- adresinden erişildi.
- KGK. (2021). Faizsiz Finans Muhasebe Standartları (FFMS). 12 Eylül 2021 tarihinde [https://kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/9201/Faizsiz-Finans-Muhasebe-Standartları-\(FFMS\)](https://kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/9201/Faizsiz-Finans-Muhasebe-Standartları-(FFMS)) adresinden erişildi.
- SPK. Kira Sertifikaları Tebliği. Pub. L. No. III-61.1 (2013).
- TKBB. (2021). *Eylül 2021 Özet Sukuk Raporu*.
- Uluslan, H. (2015). Kira Sertifikası Uygulamalarının Vergisel Boyutu ve Muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve Denetim Bakış*, (Haziran), 31–50.
- Yanpar, A. (2015). *İslâmi Finans: İlkeler, Araçlar ve Kurumlar* (2. Baskı.). İstanbul: Scala Yayıncılık.
- Yılmaz, R. ve Bölükbaşı, R. (2020). Faizsiz Finansman Bonosu Sukuk Uygulaması ve Muhasebeleştirilmesi. *İşletme Bilimi Dergisi (JOBS)*, 8(1), 167–194. doi:10.22139/jobs.661614.

KATKI ORANI / CONTRIBUTION RATE	AÇIKLAMA / EXPLANATION	KATKIDA BULUNANLAR / CONTRIBUTORS
Fikir veya Kavram / <i>Idea or Notion</i>	Araştırma hipotezini veya fikrini oluşturmak / <i>Form the research hypothesis or idea</i>	Doç. Dr. Serhan GÜRKAN Dr. Öğr. Üyesi Fatih GÜÇLÜ
Tasarım / <i>Design</i>	Yöntemi, ölçeği ve deseni tasarlamak / <i>Designing method, scale and pattern</i>	Doç. Dr. Serhan GÜRKAN Dr. Öğr. Üyesi Fatih GÜÇLÜ
Veri Toplama ve İşleme / <i>Data Collecting and Processing</i>	Verileri toplamak, düzenlenmek ve raporlamak / <i>Collecting, organizing and reporting data</i>	Doç. Dr. Serhan GÜRKAN Dr. Öğr. Üyesi Fatih GÜÇLÜ
Tartışma ve Yorum / <i>Discussion and Interpretation</i>	Bulguların değerlendirilmesinde ve sonuçlandırılmasında sorumluluk almak / <i>Taking responsibility in evaluating and finalizing the findings</i>	Doç. Dr. Serhan GÜRKAN Dr. Öğr. Üyesi Fatih GÜÇLÜ
Literatür Taraması / <i>Literature Review</i>	Çalışma için gerekli literatürü taramak / <i>Review the literature required for the study</i>	Doç. Dr. Serhan GÜRKAN Dr. Öğr. Üyesi Fatih GÜÇLÜ

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Teşekkür: -

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Acknowledgement: -
